

تأثیر جنسیت و نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران نخبه تیمی و انفرادی

مریم امیریان^۱، پریسا حجازی دینان^۲، و مریم رحیمیان مشهدی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۶/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۲/۳۰

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تأثیر جنسیت و رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران نخبه بود. ۲۰۰ ورزشکار با سابقه پنج تا هفت سال فعالیت در رشته‌های تیمی و انفرادی، از طریق نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس انتخاب شدند. پرسش‌نامه‌های ورزش‌گرایی و ارزیابی شکست در عملکرد تکمیل شدند. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره نشان داد که ورزشکاران مرد رقابت‌طلب‌تر و تمایل بیشتری به پیروزی دارند؛ در حالی که ورزشکاران زن هدف‌گراترند. زنان و ورزشکاران تیمی نسبت به مردان و ورزشکاران انفرادی ترس از شکست بیشتری دارند. رشته‌های تیمی، پیروزی‌گراتر و رشته‌های انفرادی، رقابت‌طلب‌تر و هدف‌گراتر هستند. یافته‌ها تأثیر عوامل مختلف بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست را تأیید کرد و ضرورت به‌کارگیری مداخلات روان‌شناسی را به‌ویژه در زنان و ورزشکاران تیمی در راستای ارتقای انگیزش پیشرفت و کاهش ترس از شکست تبیین می‌کند.

کلیدواژه‌ها: انگیزش پیشرفت، ترس از شکست، ورزش تیمی، ورزش انفرادی، جنسیت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۱. کارشناسی‌ارشد رشته رفتار حرکتی دانشگاه الزهرا

۲. استادیار گروه رفتار حرکتی دانشگاه الزهرا (نویسنده مسئول)

Email: parisahejazi@alzahra.ac.ir

۳. استادیار گروه رفتار حرکتی دانشگاه الزهرا

مقدمه

هدف‌گرایی، رقابت‌فرابندی اجتماعی است که فرد اجرای ورزشی خود را با برخی معیارها در مقابل حداقل یک فرد دیگر که از معیار مقایسه آگاه است و قادر به ارزش‌یابی فرایند مقایسه نیز است، قیاس می‌کند. این درحالی است که رقابت‌جویی تلاش برای کسب رضایت در شرایط مقایسه‌ای برای برخی معیارهای عالی در حضور قضاوت و داوری دیگران تعریف شده است. این نوع تعریف در بیشتر فعالیت‌های ورزشی رقابتی صادق است. افراد رقابت‌جو نسبت به افراد غیررقابتی، تعبیر و تفسیر متفاوتی از موقعیت و شرایط ورزشی دارند و نوع ادراک آن‌ها از شرایط رقابتی بر رفتار آن‌ها تأثیر دارد (گیل، ۲۰۰۰). اشتیاق شخص برای برنده‌شدن و حس پیروزی به‌واسطه مقایسه خود با دیگران، پیروزی‌گرایی است. میل به برنده‌شدن و پیروزی و شکست‌دادن حریف مقابل، یکی از دیدگاه‌های ورزشکاران به‌ویژه جوانان ورزشکار است که اگر به‌عنوان مهم‌ترین عامل برای ورزشکاران در نظر گرفته شود، به‌خاطر فشار ناشی از رقابت درون‌گروهی، تأثیرات روان‌شناختی ورزشی زیانباری را نیز به‌همراه خواهد داشت. هدف‌گرایی، از دیگر خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت و عامل مؤثر بر هنجارهای عملکردی است (استوبر و اوتو، ۲۰۰۶) که در واقع انتخاب اهدافی برای برتر و بهتر از دیگران بودن است. هدف‌گرایی، به‌طور ضمنی به عملکرد و تلاش‌های فرد برای دستیابی به اهداف ازپیش‌تعیین شده اشاره دارد.

طبق نتایج برگرفته از پژوهش‌های پیشین، تفاوت‌های نژادی، فرهنگی و جنسیتی می‌توانند در میل به مشارکت، رقابت، پیشرفت و پیروزی در ورزش مؤثر باشند؛ چنانکه بین مردان و زنان سیاه‌پوست و

مطالعات متعددی تأثیر عوامل روان‌شناسی را بر عملکرد ورزشی تأیید کرده‌اند. انگیزش پیشرفت، گرایش به استقبال و اجتناب از موقعیت‌های رقابتی است (انشل، ۱۹۹۱) و به‌طور کلی تصور می‌شود که رقابت موجود در ورزش برگرفته از انگیزه پیشرفت است. انگیزه پیشرفت شاخص بسیار مهمی از عملکرد است و برای مشارکت در رقابت ضروری است. دیویدس^۱ و همکارانش انگیزش پیشرفت را بیش از سایر پژوهشگران بررسی کرده‌اند. از نظر آن‌ها، هنگامی انگیزش پیشرفت وجود دارد که شخص در فعالیت خود معیار ممتازی را در نظر داشته باشد یا در حال، به پیشرفت گرایش داشته باشد (گیل، ۲۰۰۰). تفاوت‌های فردی در انگیزش از اهمیت فراوانی برخوردارند. در واقع، افراد نه‌تنها برحسب دلایل متفاوت در ورزش و فعالیت‌های جسمانی شرکت می‌کنند، بلکه با روش‌های گوناگون و در موقعیت‌های متفاوت نیز برانگیخته می‌شوند (عسگری، ۲۰۰۶)؛ براین اساس، برخی از افراد ورزش را به‌عنوان وسیله‌ای برای تفریح و سرگرمی تلقی می‌کنند و برای کسب لذت به آن می‌پردازند و برخی دیگر آن را به‌عنوان عرصه‌ای برای رقابت می‌نگرند. افزون‌براین، فعالیت‌های ورزشی مختلف نیز شرایط جسمی و روانی خاص خود را می‌طلبند؛ از این‌رو، افراد با روحیات و شخصیت‌های مختلف، ورزش‌های موردنظر خود را انتخاب می‌کنند. انشل در واژه‌نامه خود انگیزش پیشرفت را چنین تعریف می‌کند: نوعی انگیزش که به‌طور کاملاً مؤثر فرد را به شرکت در فعالیتی تحریک می‌کند و عموماً تسلط درونی یا بیرونی را تشویق می‌کند (انشل، ۱۹۹۱). انگیزش پیشرفت ورزشی دارای سه خرده‌مقیاس است: رقابت‌جویی، پیروزی‌گرایی و

3. Gill
4. Stoeber

1. Anshel
2. Davids

ورزشکاران رشته‌های انفرادی رقابت جوتر از ورزشکاران رشته‌های تیمی بودند (لاتا^۱ ۲۰۰۶)؛ درحالی‌که پیچ، کانر و واید^۲ (۲۰۰۰) در پژوهش خود تفاوت معناداری را بین رقابت‌جویی مردان و زنان پیدا نکردند؛ ولی دریافتند که نمرات مردان در رقابت‌جویی و پیروزی‌گرایی بیشتر از زنان بود و نمرات زنان در هدف‌گرایی بیشتر از مردان بود.

ترس از شکست نیز به‌عنوان یک عامل انگیزاننده و مؤثر بر انگیزش پیشرفت برای رسیدن به سطح بالای عملکرد و عاملی برای عملی‌شدن توانایی‌های بالقوه شناخته شده است (ساگار و جوویت^۳، ۲۰۱۰). ترس از شکست یکی از علت‌های عمده بروز اضطراب رقابتی است و حتی ورزشکاران المپیک نیز این ویژگی را تا اندازه‌ای دارند (پاسر^۴، ۱۹۸۴). همه ورزشکاران در طول زندگی خود در شرایطی قرار می‌گیرند که برای ادامه راه درست باید دست به انتخاب‌های کاملاً آگاهانه بزنند؛ انتخاب‌هایی که تأثیر و نتیجه آن‌ها در آینده نمودار می‌شود. در این رابطه، وقتی که فرد مسئولیت زیادی داشته باشد، نگرانی او افزایش می‌یابد و ممکن است دچار ترس از شکست یا ناکامی شود (آتش‌دامن، ۲۰۰۹). ترس از شکست که در اثر عوامل متفاوتی چون فرسودگی، افت و سطح بالایی از نگرانی، استرس و اضطراب به‌وجود می‌آید (کوریا، روسادو، سرپا و فریرا^۵، ۲۰۱۷) می‌تواند موفقیت فرد را تحت‌تأثیر قرار دهد. افزایش فشار برای دستیابی به عملکردهای چشمگیر ورزشی می‌تواند با افزایش ترس از شکست در ورزشکاران همراه باشد (هوسک و مان^۶، ۱۹۸۹).

سفیدپوست و ملیت‌های مختلف، از نظر انگیزش پیشرفت تفاوت‌هایی مشاهده شده است (یوسفی، ۱۳۹۹). در پژوهش هالدن، پاک و اسپوارز^۱ (۲۰۱۷) درباره بررسی انگیزه پیشرفت ورزشکاران دانشگاهی تیمی، ارتباط معناداری بین مشارکت زنان و مردان در ورزش با رویکرد موفقیت (ام.اس.ا) و موفقیت در آموزش (ام.اس.تی) وجود داشت. در مقیاس انگیزه پیشرفت در محیط ورزشی، ورزشکاران تیم‌های ورزشی مردان به‌طور معناداری امتیازهای بالاتری را در متغیرهای رویکرد موفقیت و موفقیت در آموزش، نسبت به ورزشکاران تیم‌های ورزشی زنان به‌دست آوردند. از نظر گاکار^۲ (۲۰۱۳) و جیتشور^۳ (۲۰۱۳) تفاوت معناداری در مورد متغیرهای جنسیت مربوط به سطوح انگیزش پیشرفت وجود ندارد. سینگ^۴ (۲۰۱۰) نیز تفاوت فاحشی را بین بازیکنان زن و مرد تیم‌های دانشگاهی، در انگیزش پیشرفت ورزشی مشاهده نکرد؛ اما تفاوت انگیزش پیشرفت بین بازیکنان تیمی و انفرادی را گزارش کرد. در دانشجویان ورزشکار دانشگاه گیلان، بین خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت به‌طور معناداری اولویت و ترتیب خاصی به‌صورت هدف‌گزینی، میل به پیروزی و رقابت طلبی مشاهده شد؛ اما تفاوت معناداری با توجه به جنسیت، نوع رشته ورزشی و رشته تحصیلی مشاهده نشد (رمضانی‌نژاد، صادقی، افقی و خالقی ارانی، ۲۰۰۵). امانوئل^۵ (۲۰۰۱) نشان داد که مردان در رقابت‌جویی و زنان در هدف‌گرایی بیشترین نمرات را کسب کردند و بین رقابت‌جویی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و تیمی نیز تفاوت معنادار وجود داشت؛ بدین ترتیب که

7. Page, Conner & Wayda
8. Sagar & Jowett
9. Passer
10. Correia, Rosado, Serpa & Ferreira
11. Hosek & Man

1. Holden, Pugh & Schwarz
2. Gacar
3. Jiteshor
4. Singh
5. Emmanouil
6. Lata

به بلوغ نرسیده بودند نیز پیش‌تر گزارش شد (کوری و همکاران، ۲۰۱۷).

در بازیکنان نخبه فوتبال ایران گزارش شده است که انگیزش دستیابی به موفقیت و اجتناب از شکست زیادی وجود دارد (شجاعی، خبیری و حاجی‌قاسم، ۲۰۰۷) و همچنین، بین انگیزش توان، انگیزش دستیابی به موفقیت و انگیزش اجتناب از شکست ورزشکاران تیمی و انفرادی اختلاف معناداری وجود ندارد (شجاعی‌مهر، ۲۰۰۵).

از مرور نتایج پژوهش‌ها در زمینه انگیزش پیشرفت ورزشی، ترس از شکست، نقش جنسیت و نوع مشارکت در ورزش‌های تیمی و انفرادی می‌توان بیان کرد که در رابطه با این ویژگی‌های روان‌شناختی در زنان و مردان ورزشکار نخبه رشته‌های انفرادی و تیمی و روابط بین این عوامل، مطالعات اندکی انجام شده‌اند و نتایج متناقضی گزارش شده است. افزون‌براین، با توجه به اهمیت انگیزش در مشارکت ورزشی و اینکه نبود انگیزش، عامل مهمی برای بروز ندادن رفتار و مانع مشارکت و اجرای ورزشی است (هولدن و همکاران، ۲۰۱۷)، مطالعه این مؤلفه نقش مؤثری در مشارکت ورزشکاران و همچنین، موفقیت‌های ورزشی خواهد داشت. در ایران نیز پژوهش‌هایی معدودی در زمینه ترس از شکست با استفاده از پرسش‌نامه ارزیابی شکست در عملکرد که پرسش‌نامه جدید و معتبری است، انجام شده‌اند. البوت^۴ (۱۹۹۷) در مدل هرمی انگیزش پیشرفت، ترس از شکست را به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر اجرا در فعالیت‌های آکادمیک معرفی می‌کند؛ درحالی‌که وجود چنین رابطه‌ای در اجراهای ورزشی ورزشکاران کمتر بررسی شده است. شناسایی انگیزش پیشرفت زنان و مردان و میزان ترس از

باوجود افزایش صراحت‌ها در مورد تجارب ترس از ناکامی در ورزش، وحشت از شکست، یک پدیده مورد مطالعه در ورزش باقی مانده است (ساگار، لاوالی و اسپرای، ۲۰۰۷). اغلب ورزشکاران در همه سنین، برای موفقیت فشار زیادی را تحمل می‌کنند. نیاز آن‌ها برای جلب تأیید و برآوردن انتظارات دیگران به‌اضافه ارتباط عزت‌نفس آنان با نتایج عملکردشان ممکن است اضطراب زیادی را در پی داشته باشد؛ زیرا، امکان شکست در عمل وجود دارد. به‌علاوه ممکن است اضطراب نیز در نتیجه فشارها و انتظارات بعد از موفقیت تجربه شود. اجراکنندگان موفق معمولاً از ترس از شکست به‌عنوان عاملی یاد کرده‌اند که آن‌ها را برای رسیدن به سطح مطلوبی از اجرا یاری می‌کند. در برخی پژوهش‌ها، ترس از شکست به‌عنوان یک عامل انگیزاننده برای رسیدن به سطح بالای عملکرد و نیز عاملی برای عملی‌شدن توانایی‌های بالقوه ورزشکاران موفق گزارش شده است (ساگار، بوش و جوویت، ۲۰۱۰).

ساگار، بوش و جوویت (۲۰۱۰) با مطالعه در مورد موفقیت و ترس از شکست و واکنش‌های سازگاری بازیکنان فوتبال آکادمی نوجوانان نشان دادند که ترس از تجربه شرمندگی و خجالت ناشی از شکست که در سطح متوسط بود، بالاترین ترس در بین این ورزشکاران است. همچنین، گزارش شده است که مردان نسبت به زنان ترس کمتری از کاهش خودباوری دارند (ساگار و جوویت، ۲۰۱۲) و ورزشکاران زن ترس بیشتری از شرم و خجالت، پایین‌آمدن شخصیت و ترس کمتری از داشتن آینده نامعلوم نسبت به ورزشکاران مرد دارند (کوری، روسادا، سرپا و فریرا، ۲۰۱۷). ترس از نارضایتی دیگران و ترس از شکست، به‌طور عمده در ورزش‌های تیمی و ورزشکاران بالغ نسبت به سایر افرادی که هنوز

3. Correia, Rosado, Serpa & Ferreira
4. Elliot

1. Sagar, Lavalley & Spray
2. Sagar, Busch & Jowett

حجم نمونه براساس بررسی حجم نمونه پژوهش‌های گذشته، ۲۰۰ نفر انتخاب شد. تمامی شرکت‌کنندگان پس از آگاهی از تکلیف موردنظر با رضایت شخصی در این پژوهش حاضر شدند و این اطمینان به آنان داده شد که اطلاعات به‌دست‌آمده کاملاً به‌صورت محرمانه ثبت و نگهداری می‌شود.

ابزار اندازه‌گیری

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه انگیزش پیشرفت ورزشی است که دایان گیل و توماس دی‌تر در سال ۱۹۸۸ ساختند. پرسش‌نامه انگیزش پیشرفت ورزشی (ورزش‌گرایی) از ۲۵ سؤال تشکیل شده است که مشتمل بر سه خرده‌مقیاس با عناوین رقابت‌جویی، پیشرفت‌گرایی و هدف‌گرایی است و دارای ۲۵ سؤال است که براساس مقیاس لیکرت، پنج‌امتیازی (پنج-کاملاً موافق، یک-کاملاً مخالف) نمره‌گذاری می‌شود. در کشور ما نیز بهرام و همکاران (۲۰۰۳) رویی و پایایی این پرسش‌نامه را بررسی کرده‌اند. نتایج پایایی زمانی ۰/۹۰ درصد برای ورزش‌گرایی، ۰/۹۳ درصد برای رقابت‌جویی، ۰/۷۶ درصد برای پیروزی‌گرایی و ۰/۶۳ درصد برای هدف‌گرایی را نشان داد. همچنین، مقدار آلفای کرونباخ برای تعیین ثبات درونی برابر با ۰/۸۹ درصد برای ورزش‌گرایی، ۰/۸۶ درصد برای رقابت‌جویی، ۰/۷۴ درصد برای پیروزی‌گرایی و ۰/۶۱ درصد برای هدف‌گرایی به‌دست آمد.

کانروی، جیسون و جانانان (۲۰۰۲) پرسش‌نامه ارزیابی شکست در عملکرد (پی.اف.ای.آی) را طراحی کرده‌اند. این پرسش‌نامه علاوه‌براینکه در جوامع ورزشی آمریکا به‌طور گسترده برای تأیید همسانی درونی، رویی‌سازه و ثبات زمانی استفاده شده است (کانروی و لیوت، ۲۰۰۴؛ کانروی و همکاران، ۲۰۰۲)، در ایران نیز عبدلی، احمدی، عظیم‌زاده و افشاری (۲۰۰۲) پایایی آن را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌ها در دامنه ۰/۸۱-۰/۶ و با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی

شکست که هریک از ورزشکاران زن و مرد در رشته‌های تیمی و انفرادی تجربه می‌کنند، عوامل مؤثر و روابط بین این عوامل می‌توانند ضرورت و اهمیت به‌کارگیری مداخلات روان‌شناسی ورزشی را با روشن کردن و برجسته‌کردن الویت‌ها مشخص کند. از آنجایی که امروزه باشگاه‌های ورزشی به‌دلیل جذابیت‌های خاص ورزش مبالغه‌هنگفتی را در ورزش سرمایه‌گذاری می‌کنند، ضرورت آگاهی از تمامی عوامل اثرگذار بر موفقیت ورزشکاران همچون تکنیک، تاکتیک و عوامل روانی با مطالعه نیازسنجی رشته مربوط و جنسیت افراد بر کسی پوشیده نیست. هدف از پژوهش حاضر بررسی اثر انگیزش پیشرفت ورزشی و اجتناب از شکست در بازیکنان نخبه ایران است تا پاسخی برای سؤال‌های زیر پیدا کند:

- ۱- آیا جنسیت و نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و خرده‌مقیاس‌های آن در ورزشکاران نخبه تأثیر دارند؟
- ۲- آیا جنسیت و نوع رشته ورزشی بر ترس از شکست و خرده‌مقیاس‌های آن در ورزشکاران نخبه تأثیر دارند؟
- ۳- آیا بین انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران نخبه ارتباط معناداری وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع مقطعی و طرح پژوهش نیز علی-مقایسه‌ای است.

شرکت‌کنندگان

در این پژوهش، به روش نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس، ۲۰۰ نفر از ورزشکاران زن و مرد تیم‌های ملی کشور یا ورزشکاران باشگاهی که سابقه پنج تا هفت سال فعالیت در رشته‌های تیمی (بسکتبال، فوتبال و والیبال) و رشته‌های انفرادی (کاراته، تکواندو و دوومیدانی) داشتند، شرکت کردند. دامنه سنی این ورزشکاران ۱۹-۲۳ سال بود. لازم است ذکر شود که

در رشته‌های انفرادی و ۴۲ زن در رشته‌های تیمی بودند. در جدول شماره یک، ویژگی‌های توصیفی آزمودنی‌ها ارائه شده‌اند. یافته‌های ارائه شده در جدول شماره یک نشان داد که در متغیر رقابت‌طلبی میانگین نمره مردان انفرادی، در متغیر پیروزی‌گرایی میانگین نمره مردان تیمی و در متغیر هدف‌گرایی میانگین نمره زنان انفرادی بهتر است. یافته‌های آزمون کلموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع داده‌ها طبیعی است ($P > 0/05$). همچنین، نتایج آزمون لون نشان داد که واریانس‌ها دارای تجانس است ($P > 0/05$).

برای مقایسه اثر نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و خرده‌مقیاس‌های آن در ورزشکاران نخبه در دو گروه ورزشکاران تیمی و انفرادی، از آزمون تی دو گروه مستقل استفاده شده است. سطح معناداری به‌دست‌آمده از آزمون تی برای هر یک از خرده‌مقیاس‌ها نشان می‌دهد که میان نمرات هر سه خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی دو گروه تیمی و انفرادی تفاوت معناداری وجود دارد. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان می‌دهد که میزان متوسط خرده‌مقیاس‌های رقابت‌طلبی و هدف‌گرایی در گروه انفرادی بیشتر از گروه تیمی است و متوسط خرده‌مقیاس پیروزی‌گرایی در گروه تیمی بیشتر از گروه انفرادی است (جدول شماره دو).

در دامنه ۰/۶۸-۰/۸۸ گزارش کرده‌اند و آن را ابزار مناسبی برای سنجش ترس از شکست در ورزشکاران معرفی کردند. این پرسش‌نامه ۲۵ سؤالی، پنج بعد مرتبط با ترس از شکست شامل ترس از تجربه شرم و خجالت، ترس از کاهش عزت‌نفس، ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم، ترس از ازدست‌دادن علاقه افراد مهم و ترس از ناراحت‌شدن افراد مهم را اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ‌گویی به این سؤال‌ها براساس مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت با دامنه دو (کاملاً مخالف) تا دو (کاملاً موافق) است.

در فرایند اجرای پژوهش، پرسش‌نامه‌های انگیزش پیشرفت و ترس از شکست بین شرکت‌کننده‌ها توزیع شدند و پس از تکمیل جمع‌آوری شدند. برای یک‌دست‌بودن شرایط ورزشکاران برای پاسخ‌گویی به سؤال‌ها، زمان پاسخ‌گویی برای همه آزمودنی‌ها قبل از شروع تمرین و پیش از فصل مسابقات بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده، از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون تی گروه‌های مستقل، آزمون ضریب همبستگی پیرسون و روش تحلیلی رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. برای بررسی آزمون فرضیه‌ها سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

یافته‌ها

براساس اطلاعات جمعیت‌شناختی، ۵۶ مرد در رشته‌های انفرادی، ۶۹ مرد در رشته‌های تیمی، ۳۳ زن

جدول ۱. میزان شاخص‌های انگیزش پیشرفت آزمودنی‌ها در چهار گروه مورد مطالعه

شاخص	گروه	میانگین	انحراف معیار
رقابت‌طلبی	مردان انفرادی	۷۴/۶۸	۴/۰۱
	مردان تیمی	۶۴/۸۹	۴/۲۵
	زنان انفرادی	۲۶/۹۳	۴/۰۳
	زنان تیمی	۱۶/۸۳	۴/۳۹
پیروزی‌گرایی	مردان انفرادی	۲۵/۱۲	۳/۶۹
	مردان تیمی	۲۹/۸۹	۴/۲۵
	زنان انفرادی	۲۲/۴۳	۳/۸۲
	زنان تیمی	۲۴/۰۳	۴/۵۱
هدف‌گرایی	مردان انفرادی	۳۰/۶۵	۳/۷۴
	مردان تیمی	۲۶/۵۲	۴/۲۵
	زنان انفرادی	۳۲/۵۳	۴/۴۶
	زنان تیمی	۲۸/۸۰	۴/۳۳

نتیجه گرفت که انگیزش پیشرفت در گروه مردان بیش از گروه زنان است. برای مقایسه هریک از خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت در دو گروه ورزشکاران زنان و مردان، از آزمون تی دو گروه مستقل استفاده شده است. سطح معناداری به‌دست‌آمده از آزمون تی برای هریک از خرده‌مقیاس‌ها نشان می‌دهد که میان نمرات هر سه خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی دو گروه زنان و مردان ورزشکار تفاوت معناداری وجود دارد. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان می‌دهد که میزان متوسط خرده‌مقیاس هدف‌گرایی در گروه زنان ورزشکار بیشتر از گروه مردان است و متوسط خرده‌مقیاس‌های رقابت‌طلبی و پیروزی‌گرایی در گروه مردان ورزشکار بیشتر از گروه زنان ورزشکار است (جدول شماره چهار).

با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده (۰/۰۰۱) و مقادیر میانگین‌ها برای نمرات ترس از شکست، می‌توان نتیجه گرفت که ترس از شکست در گروه تیمی بیش از گروه انفرادی است. برای مقایسه هریک از خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست در دو گروه ورزشکاران تیمی و انفرادی از آزمون تی دو گروه مستقل استفاده شده است. سطح معناداری به‌دست‌آمده از آزمون تی برای هریک از خرده‌مقیاس‌ها نشان می‌دهد که میان نمرات هر پنج خرده‌مقیاس ترس از شکست دو گروه تیمی و انفرادی تفاوت معناداری وجود دارد. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان می‌دهد که میزان متوسط آن‌ها در گروه تیمی بیشتر از گروه انفرادی است (جدول شماره سه).

در بررسی اثر جنسیت بر انگیزش پیشرفت، با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده (۰/۰۰۱) و مقادیر میانگین‌ها برای نمرات انگیزش پیشرفت، می‌توان

جدول ۲. نتایج مربوط به مقایسه خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت در دو گروه تیمی و انفرادی

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	درجه آزادی	آماره تی	معناداری
انگیزش پیشرفت	تیمی	۳۸/۰۹	۱۹۸	۱/۹۶	۰/۰۵۰*
	انفرادی	۳۵/۷۴			
رقابت‌طلبی	تیمی	۴۵/۵۳	۱۹۸	-۲/۰۶	۰/۰۴۱*
	انفرادی	۵۱/۷۸			
پیروزی‌گرایی	تیمی	۲۱/۸۷	۱۹۵/۷۱	۲۳/۴۱	۰/۰۰۱*
	انفرادی	۱۱/۱۹			
هدف‌گرایی	تیمی	۱۵/۲۸	۱۱۸/۸۲	-۱۰/۸۲	۰/۰۰۱*
	انفرادی	۲۷/۱۵			

* آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

جدول ۳. نتایج مربوط به مقایسه خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست در دو گروه تیمی و انفرادی

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	درجه آزادی	آماره تی	معناداری
ترس از شکست	تیمی	۵/۱۹	۱۹۸	-۲۲/۹۸	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۶/۴۷			
ترس از از دست دادن عزت نفس	تیمی	۲/۹۱	۱۶۴/۰۹	-۸/۹۲	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۴/۳۴			
ترس از داشتن آینده‌های نامعلوم	تیمی	۶/۴۶	۱۹۸	-۲۳/۳۰	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۷/۱۶			
ترس از ناراحت شدن افراد مهم	تیمی	۴/۹۱	۱۹۸	-۲۰/۷۱	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۶/۴۴			
ترس از تجربه شرم و خجالت	تیمی	۵/۲۶	۱۳۲/۳۸	-۹/۴۰	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۷/۹۷			
ترس از از دست دادن علاقه افراد مهم	تیمی	۶/۴۰	۱۹۸	-۲۱/۴۱	۰/۰۰۱*
	انفرادی	-۶/۴۲			

* آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

جدول ۴. نتایج مربوط به مقایسه خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت در دو گروه زنان و مردان

متغیرها	آماره گروه‌ها	میانگین	درجه آزادی	آماره تی	معناداری
انگیزش پیشرفت	زنان	۲۵/۲۶	۱۹۸	۲۷/۶۷	۰/۰۰۱*
	مردان	۴۱/۷۴			
رقابت‌طلبی	زنان	۲۱/۸۸	۱۹۸	۴۷/۴۷	۰/۰۰۱*
	مردان	۶۹/۰۹			
پیروزی‌گرایی	زنان	۲۳/۲۳	۱۹۸	۶/۶۰	۰/۰۰۱*
	مردان	۲۷/۸۴			
هدف‌گرایی	زنان	۳۰/۶۷	۱۹۸	-۳/۳۵	۰/۰۰۱*
	مردان	۲۸/۲۹			

در بررسی اثر جنسیت بر ترس از شکست، با توجه به سطح معناداری به دست آمده (۰/۰۰۹) و مقادیر میانگین‌ها برای نمرات ترس از شکست، می‌توان نتیجه گرفت که ترس از شکست گروه زنان بیش از گروه مردان است. برای مقایسه هریک از خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست در دو گروه ورزشکاران زن و مرد، از آزمون تی دو گروه مستقل استفاده شده است. سطح معناداری به دست آمده از آزمون تی برای هریک از خرده‌مقیاس‌ها نشان می‌دهد که میان نمرات تمامی خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست، به جز خرده‌مقیاس «ترس از ناراحت شدن افراد مهم» در دو گروه زنان و مردان ورزشکار تفاوت معناداری وجود دارد. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان می‌دهد که میزان خرده‌مقیاس‌های «ترس از ازدست دادن عزت نفس» و «ترس از تجربه شرم و خجالت» در گروه زنان ورزشکار و میزان خرده‌مقیاس‌های «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» و «ترس از ازدست دادن علاقه افراد مهم»، در گروه مردان ورزشکار بیشتر است (جدول شماره پنج).

نتایج تحلیل با توجه به سطح معناداری آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که میان انگیزش پیشرفت و ترس از شکست ورزشکاران ارتباط معنادار منفی وجود دارد ($r = -0.27$, $P = 0.001$)؛ بنابراین، با افزایش میزان ترس از شکست می‌توان انتظار داشت که میزان انگیزش پیشرفت کاهش یابد. همچنین، با در نظر گرفتن خرده‌مقیاس‌های متغیرهای مورد مطالعه و با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام، به پیش‌بینی خرده‌مقیاس‌های انگیزش پیشرفت از روی خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست پرداخته شد.

جدول ۵. نتایج مربوط به مقایسه خرده‌مقیاس‌های ترس از شکست در دو گروه زنان و مردان

متغیرها	اماره گروه‌ها	میانگین	درجه آزادی	اماره تی	معناداری
ترس از شکست	زنان	۱/۸۶	۱۹۸	-۲/۶۵	۰/۰۰۹*
	مردان	-۰/۸۸			
ترس از ازدست دادن عزت نفس	زنان	۵/۰۳	۱۴۷/۵۴	-۹/۹۴	۰/۰۰۱*
	مردان	-۲/۶۶			
ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم	زنان	-۲/۴۸	۹۷/۲۶	۳/۱۶	۰/۰۰۲*
	مردان	۱/۵۴			
ترس از ناراحت شدن افراد مهم	زنان	-۱/۵۸	۱۹۸	۱/۸۸	۰/۰۶۱
	مردان	۰/۳۹			
ترس از تجربه شرم و خجالت	زنان	۱۰/۸۵	۱۹۱/۰۰	-۱۵/۶۹	۰/۰۰۱*
	مردان	-۵/۶۴			
ترس از ازدست دادن علاقه افراد مهم	زنان	-۲/۵۰	۹۴/۵۳	۳/۶۲	۰/۰۰۱*
	مردان	۱/۹۷			

«ترس از ازدست دادن عزت نفس» و «ترس از ازدست دادن علاقه افراد مهم» از معادله خارج شدند و غیرمؤثر تلقی شدند. در مجموع، این متغیرها توانستند ۷۵/۲ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند و توضیح دهند ($R^2 = 0.752$).

متغیرهای «ترس از شرم و خجالت» در مرحله اول، «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» در مرحله دوم و «ترس از ناراحتی افراد مهم» در مرحله سوم، به ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته‌اند، وارد معادله رگرسیونی شده‌اند و تنها متغیرهای مستقل

از ازدست‌دادن علاقه افراد مهم» در مرحله سوم، به‌ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته‌اند، وارد معادله رگرسیونی شده‌اند و سایر متغیرهای مستقل از معادله خارج شدند و غیرمؤثر تلقی شدند. در مجموع، این متغیرها توانستند ۲۷/۸ درصد از واریانس متغیر وابسته (پیروزی گرای) را تبیین کنند و توضیح دهند ($R^2 = 0.278$).

براساس تحلیل رگرسیون چندگانه و با در نظر گرفتن مدل شماره سه، «ترس از شرم و خجالت» با بتای ۰/۹۸۱- بیشترین تأثیر را بر میزان رقابت‌طلبی دارد. همچنین، متغیرهای «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» با بتای ۰/۳۲۹ و «ترس از ناراحتی افراد مهم» با بتای ۰/۱۸۷، به‌ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار دارند. نتایج کلی تحلیل رگرسیون در جدول زیر آمده است (جدول شماره شش).

متغیرهای «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» در مرحله اول، «ترس از شرم و خجالت» در مرحله دوم و «ترس

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای پیش‌بینی رقابت‌طلبی از روی شاخص‌های ترس از شکست مدل

ضریب تعیین (R^2)	معناداری	آماره تی	ضرایب		B	
			استاندارد	انحراف		
			(بتا)	معیار		
۰/۵۵۳	۰/۰۰۱°	۵۰/۲۲	-	۱/۰۷	۵۳/۹۱	ضریب ثابت
	۰/۰۰۱°	-۱۵/۶۶	-۰/۷۴۴	۰/۰۹	-۱/۴۷	۱۱ شرم و خجالت
۰/۷۴۷	۰/۰۰۱°	۶۵/۴۲	-	۰/۸۱	۵۳/۱۶	ضریب ثابت
	۰/۰۰۱°	-۲۴/۰۲	-۰/۹۵۵	۰/۰۸	-۱/۸۹	۲۲ شرم و خجالت
	۰/۰۰۱°	۱۲/۲۷	۰/۴۸۸	۰/۱۱	۱/۳۹	آینده‌ای نامعلوم
۰/۷۵۲	۰/۰۰۱°	۶۵/۵۱	-	۰/۸۱	۵۳/۴۰	ضریب ثابت
	۰/۰۰۱°	-۲۳/۶۲	-۰/۹۸۱	۰/۰۸	-۱/۹۴	۱۱ شرم و خجالت
	۰/۰۰۱°	۳/۷۲	۰/۳۲۹	۰/۲۵	۰/۹۴	۳۳ آینده‌ای نامعلوم
	۰/۰۴۵°	۲/۰۲	۰/۱۸۷	۰/۳۱	۰/۶۲	ناراحتی افراد مهم

* آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

متغیرهای «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» در مرحله اول، «ترس از دادن عزت‌نفس» در مرحله دوم و «ترس از شرم و خجالت» در مرحله سوم، به‌ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته‌اند، وارد معادله رگرسیونی شده‌اند و سایر متغیرهای مستقل از معادله خارج شدند و غیرمؤثر تلقی شدند. در مجموع،

متغیر «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» با بتای ۱/۰۴۸ بیشترین تأثیر را بر میزان پیروزی‌گرایی دارد. همچنین، متغیرهای «ترس از شرم و خجالت» با بتای ۰/۱۹۳- و «ترس از ازدست‌دادن علاقه افراد مهم» با بتای ۰/۵۱۰- به‌ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار دارند (جدول شماره هفت).

این متغیرها توانستند ۱۷/۵ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند و توضیح دهند ($R^2 = 0.175$). متغیر «ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم» با بتای ۰/۴۵۹- بیشترین تأثیر را بر میزان هدف‌گرایی دارد. همچنین، متغیرهای «ترس از ازدست‌دادن عزت نفس» با بتای ۰/۴۸۷ و «ترس از شرم و خجالت» با بتای ۰/۲۹۷- در اولویت بعدی قرار دارند (جدول شماره هشت).

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای پیش‌بینی پیروزی‌گرایی از روی شاخص‌های ترس از شکست

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد (بتا)	آماره تی	معناداری	ضریب تعیین (R^2)
	B	انحراف معیار				
۱۱	ضریب ثابت	۲۶/۳۶	-۰/۳۱	۸۴/۸۷	۰/۰۰۱*	۰/۲۳۰
	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۳۰	۰/۰۴	۷/۷۰	۰/۰۰۱*	
۲۲	ضریب ثابت	۲۶/۲۹	-۰/۳۱	۸۵/۴۱	۰/۰۰۱*	۰/۲۵۳
	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۳۵	۰/۰۴	۸/۰۹	۰/۰۰۱*	
۳۳	شرم و خجالت	-۰/۰۷	۰/۰۳	-۲/۴۶	۰/۰۱۵*	۰/۲۷۸
	ضریب ثابت	۲۶/۳۹	-۰/۳۱	۸۶/۳۰	۰/۰۰۱*	
۳۳	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۶۶	۰/۱۳	۵/۱۷	۰/۰۰۱*	۰/۲۷۸
	شرم و خجالت	-۰/۰۸	۰/۰۳	-۲/۸۴	۰/۰۰۵*	
۳۳	علاقه افراد مهم	-۰/۳۳	۰/۱۳	-۲/۵۹	۰/۰۱۰*	۰/۲۷۸
	شرم و خجالت	-۰/۱۹۳	۰/۰۳	-۲/۸۴	۰/۰۰۵*	

* آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام برای پیش‌بینی هدف‌گرایی از روی شاخص‌های ترس از شکست

مدل	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد (بتا)	آماره تی	معناداری	ضریب تعیین (R^2)
	B	انحراف معیار				
۱	ضریب ثابت	۲۹/۰۷	-۰/۳۱	۹۲/۴۵	۰/۰۰۱*	۰/۱۱۳
	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۲۰	۰/۰۴	-۵/۰۱	۰/۰۰۱*	
۲	ضریب ثابت	۲۹/۱۵	-۰/۳۱	۹۴/۲۱	۰/۰۰۱*	۰/۱۵۲
	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۲۷	۰/۰۴	-۵/۹۳	۰/۰۰۱*	
۳	عزت‌نفس	۰/۱۶	۰/۰۵	۳/۰۱	۰/۰۰۳*	۰/۱۷۵
	ضریب ثابت	۲۹/۱۳	-۰/۳۱	۹۵/۲۱	۰/۰۰۱*	
۳	آینده‌ای نامعلوم	-۰/۲۷	۰/۰۴	-۶/۰۵	۰/۰۰۱*	۰/۱۷۵
	عزت‌نفس	۰/۳۴	۰/۰۹	۳/۶۸	۰/۰۰۱*	
۳	شرم و خجالت	-۰/۱۲	۰/۰۵	-۲/۳۷	۰/۰۱۹*	۰/۱۷۵
	عزت‌نفس	-۰/۲۹۷	۰/۰۳	-۲/۸۴	۰/۰۰۵*	

* آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر جنسیت و نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران نخبه تیمی و انفرادی بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین نمرات هر سه خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی، پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی در دو گروه تیمی و انفرادی تفاوت معنادار وجود داشت. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان داد که میزان متوسط خرده‌مقیاس‌های رقابت‌طلبی و هدف‌گرایی در گروه انفرادی بیشتر از گروه تیمی بود و متوسط خرده‌مقیاس پیروزی‌گرایی در گروه تیمی بیشتر از گروه انفرادی بود. یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های امانوئل (۲۰۰۱) و سینگ و همکاران (۲۰۱۰) موافق است و با نتایج مطالعه فولادیان (۲۰۰۹) مبنی بر رقابت‌طلب‌تر بودن رشته‌های انفرادی نیز همسو است. نتایج پژوهش با بخشی از یافته‌های مطالعه فولادیان (۲۰۰۹) که تمایل به پیروزی در ورزشکاران رشته‌های انفرادی بیشتر است و ورزشکاران تیمی نسبت به ورزشکاران رشته‌های انفرادی هدف‌گراتر هستند و مطالعه جمشیدی، باقرزاده، عرب‌عامری و رستگار (۲۰۰۵) که بین رقابت‌طلبی، تمایل به پیروزی و هدف‌گرایی رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی تفاوت معنادار وجود ندارد، ناهمسو است. همچنین با یافته‌های مطالعه ناتانائیل (۲۰۱۷) که به‌طور کلی انگیزش پیشرفت در رشته‌های تیمی را بیش از انفرادی گزارش کرد، همسو نیست. در پژوهش حاضر، ورزشکاران در سطح ملی یا بین‌المللی فعالیت داشته‌اند که این مورد با پژوهش‌های گذشته که به‌طور عمده ورزشکاران دانشگاهی و در سطوح رقابتی پایین‌تری را مطالعه کرده بودند، متفاوت است. با توجه به نظریه ارزش انتظارات اکتینسون^۱

(۱۹۶۴)، انگیزه موفقیت، انتظار موفقیت و ارزش‌گذاری به موفقیت، تعیین‌کننده گرایش فرد به پیشرفت هستند (ویگفیلد، ۱۹۹۴). همچنین، براساس نظریه وینبرگ، انگیزش شایستگی در ورزشکاران حرفه‌ای، خود به‌عنوان یک منبع مهم انگیزشی عمل می‌کند و موجب هدایت رفتار در جهت دستیابی به موفقیت می‌شود (وینبرگ و گلد، ۲۰۰۷). بدیهی است که هریک از این عوامل در مبارزات تیمی و انفرادی و با توجه به سطوح رقابت، تحت تأثیر قرار خواهند گرفت. تفاوت‌های فردی نیز در انگیزش از اهمیت فراوانی برخوردارند. در واقع، افراد نه تنها برحسب دلایل متفاوت در ورزش و فعالیت‌های جسمانی شرکت می‌کنند، بلکه با روش‌های گوناگون و در موقعیت‌های متفاوت نیز برانگیخته می‌شوند؛ براین اساس، برخی از افراد ورزش را به‌عنوان وسیله‌ای برای تفریح و سرگرمی تلقی می‌کنند و برای کسب لذت به آن می‌پردازند و برخی دیگر آن را به‌عنوان عرصه‌ای برای رقابت می‌نگرند (عسگری، ۲۰۰۶). این درحالی است که در ورزش‌های حرفه‌ای به‌خصوص رشته‌های تیمی، یکی از برنامه‌های اصلی مدیران تیم‌ها، کسب پیروزی است. پیروزی و شکست در ورزش‌های انفرادی به‌طور مستقیم به خود ورزشکار برمی‌گردد؛ براین اساس، احتمالاً بازیکنان رشته‌های تیمی، اهداف تکلیف‌گرا و بازیکنان رشته‌های انفرادی، اهداف نتیجه‌گرا را برای خود انتخاب می‌کنند و شاید به‌همین دلیل باشد که بین دو گروه در هدف‌گرایی تفاوت معنادار ملاحظه شد. نیکولز (۱۹۸۴) در نظریه خود به تأثیر عوامل موقعیتی و تفاوت‌های فردی بر غالب بودن نوع هدف اشاره می‌کند و الگوی هدف‌گرایی خود را به‌صورت دو نوع جهت‌گیری، یعنی هدف- تکلیف‌مدار و خودمدار مشخص کرده است. در این مدل، وی فرض می‌کند

1. Nathanael
2. Expectancy-Value Theory

3. Wigfield
4. Weinberg & Gold

ورزشکار در تیم بستگی دارد و بر عملکرد گروه به عنوان یک واحد اثر می‌گذارد. در ورزش‌های گروهی، ورزشکاران شکست را به منزله تهدید موقعیت خود در گروه و موفقیت گروهی قلمداد می‌کنند.

جنسیت نیز بر اساس یافته‌های پژوهش بر انگیزش پیشرفت ورزشکاران نخبه اثر دارد. مقادیر میانگین‌های این شاخص‌ها در دو گروه مورد مطالعه نشان داد که میزان متوسط خرده‌مقیاس هدف‌گرایی در زنان ورزشکار بیشتر از مردان ورزشکار بود. این یافته با نتایج مطالعات پیچ و همکاران (۲۰۰۰) و امانوئل و همکاران (۲۰۰۱) موافق است و با نتایج پژوهش‌های دنیل و همکاران (۲۰۰۵) و کان و همکاران (۲۰۱۱) مبنی بر اینکه تفاوتی در هدف‌گرایی با توجه به جنسیت وجود ندارد، هم‌خوانی ندارد. همچنین، در پژوهش‌های رضوانی‌نژاد و همکاران (۲۰۰۵)، سینگ (۲۰۱۰) و خان و همکاران (۲۰۱۱) بین جهت‌گیری ورزشی مردان و زنان ورزشکار تفاوت معناداری مشاهده نشده است. این مطابقت‌نداشتن یافته‌ها شاید ناشی از تفاوت در سطح رقابت ورزشکاران باشد. افزون‌براین، عواملی از قبیل نژاد، سابقه ورزشی، سطح فعالیت و فضای انگیزش حاکم بر تیم، هدف‌گرایی را نیز تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی و پیروزی‌گرایی در مردان ورزشکار بیشتر از زنان ورزشکار بود. این یافته با نتایج پژوهش‌های گیل (۱۹۸۸)، آلیسون (۲۰۰۰)، پیچ (۲۰۰۰)، دنیل و همکاران (۲۰۰۵) و جمشیدی (۲۰۰۹) که نمرات مردان در رقابت‌طلبی و پیروزی‌گرایی بیشتر از زنان بود، موافق است و با نتایج مطالعات گیل (۲۰۰۰)، سینگ و همکاران (۲۰۱۰)، گاکار (۲۰۱۳) و جیتشو و همکاران (۲۰۱۳) هم‌خوانی ندارد.

گاکار (۲۰۱۳) با بررسی سطح انگیزه پیشرفت ورزشی در سوپرلیگ بازیکنان هندبال دانشگاه‌ها، سینگ (۲۰۱۰) با بررسی انگیزه پیشرفت ورزشی زنان و مردان بدمیتون باز و جیتشور و همکاران (۲۰۱۳) با مقایسه انگیزش پیشرفت در بازیکنان زن و مرد مدرسه

که هدف‌گرایی افراد با باورهای آنان در مورد علت موفقیت ارتباط دارد. این جهت‌گیری‌ها چهارچوبی را فراهم می‌کنند که می‌توان از طریق آن علت موفقیت را پیش‌بینی کرد؛ بدین ترتیب که وقتی محیط حاوی رقابت بین‌فردی، ارزشیابی اجتماعی، بازخورد و ارزیابی هنجاری باشد، اهداف خودگرایی بیشتر هستند. برعکس، اگر شرایط تأکید بر یادگیری، تسلط بر مهارت فردی و اهمیت‌دادن به صرف تلاش باشد، اهمیت تکلیف‌گرایی غالب خواهد بود.

عواملی مانند توقع و انتظارات مدیران و مربیان تیم‌ها، میزان دستمزد و پاداش بازیکنان، پخش تلویزیونی بازی‌ها، انتظارات و توقعات تماشاگران و هواداران تیم‌ها نیز احتمالاً می‌توانند پیروزی‌گرایی را تحت‌تأثیر قرار دهند و موجب تفاوت معنادار دو گروه تیمی و انفرادی شوند.

همچنین، پژوهش حاضر نشان داد که نوع رشته ورزشی بر ترس از شکست و خرده‌مقیاس‌های آن در ورزشکاران نخبه اثر دارد. مقادیر میانگین این شاخص‌ها در دو گروه نشان داد که متوسط آن‌ها در گروه تیمی بیشتر از گروه انفرادی بوده است. این یافته با نتیجه پژوهش کوریا و همکاران (۲۰۱۷) و ساگار و جوویت (۲۰۱۲) مبنی بر اینکه ورزشکاران رشته‌های تیمی، ترس بیشتری از شکست نسبت به ورزشکاران در رشته‌های انفرادی دارند، موافق است. به نظر می‌رسد که ورزشکار در رشته‌های تیمی، علاوه بر فشار روانی از سوی مربی، نزدیکان و تماشاچیان، فشار روانی هم‌تیمی‌ها را نیز تجربه می‌کند و عملکردش بلافاصله توسط هم‌تیمی‌ها نیز قضاوت می‌شود. اشتباه‌های ورزشکار و عملکرد ضعیف (ناکامی در عملکرد شخصی) بر هم‌تیمی‌ها و نتایج رقابت اثر می‌گذارد. ورزشکاران با اجرای موفق، پذیرش و تأیید هم‌تیمی‌های خود را به دست می‌آورند و به علاوه به ورزشکار اجازه داده می‌شود تا بخش جدایی‌ناپذیر تیم محسوب شود. عملکرد گروهی و نتایج رقابت به عملکرد هر

بسکتبال به این نتیجه رسیدند که هیچ تفاوتی میان زنان و مردان در سطح انگیزش پیشرفت ورزشی وجود ندارد. مقایسه پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بین جامعه آماری مورد بررسی تفاوت وجود دارد. در پژوهش حاضر، افراد فعالیت رقابتی داشتند و مقایسه با افراد غیررقابتی انجام نشده است. احتمالاً در مقایسه تیم‌های دانشگاهی که سطوح رقابت پایین‌تری را تجربه می‌کنند، با ورزشکاران ملی و بین‌المللی تفاوت‌های روان‌شناختی بسیاری را می‌توان مشاهده کرد. براساس یافته‌های پژوهش ناتانائیل (۲۰۱۷)، با استفاده از آزمون عینی انگیزش پیشرفت، مردان در رقابت‌ها انگیزش پیشرفت بیشتری نسبت به زنان دارند. گیل (۱۹۹۸) در پژوهش خود تفاوت‌های جنسی را در رقابت‌جویی و مشارکت ورزشی بررسی کرد. نمرات مردان در رقابت جویی و پیروزی‌گرایی بیشتر از نمرات زنان بود؛ ولی نمرات زنان نیز به همان نسبت از نمرات افراد غیررقابتی بیش‌تر بود. نظریه ارزش انتظار اتکینسون (۱۹۶۴) به تفاوت‌های جنسیتی در گرایش به دستیابی به عملکرد رقابتی و انگیزه دسترسی یا پرهیز از موفقیت تأکید می‌کند (ویگفیلد، ۱۹۹۴).

براساس نتایج این پژوهش، زنان ترس از شکست بیشتری در مقایسه با مردان تجربه کردند. ترس از از دست دادن عزت‌نفس و ترس از تجربه شرم و خجالت در زنان ورزشکار بیش از مردان بود. این یافته با نتیجه پژوهش ساگار و جوویت (۲۰۱۲) موافق است. ورزشکاران مرد ترس کمتری را از کاهش خودباوری نسبت به زنان تجربه می‌کنند و ورزشکاران زن کاهش خودباوری را پس از شکست در برابر تهدیدها ارزیابی می‌کنند و از آن می‌ترسند؛ بنابراین، موفقیت و شکست به درک تلاش و توانایی نسبت داده می‌شود و با نقش جنسیت در ارتباط است که از طریق تفاوت در

اجتماعی‌گرایی پسرها و دخترها نیز می‌تواند توضیح داده شود.

بین انگیزش پیشرفت و ترس از شکست ورزشکاران نخبه نیز ارتباط معنادار منفی وجود داشت؛ بنابراین، با افزایش میزان ترس از شکست می‌توان انتظار داشت که میزان انگیزش پیشرفت کاهش یابد. ترس از آینده نامعلوم و ترس از شرم و خجالت بیشترین عامل اثرگذار و تعیین‌کننده ترس از شکست بود که در زنان ورزشکار نیز در مقایسه با مردان اثرگذاری بیشتری داشته است. این نتایج با پژوهش کانری و الیوت (۲۰۰۴) که ترس از شرم و خجالت را به‌عنوان مؤلفه پیش‌بینی‌کننده و اصلی ترس از شکست معرفی کرده‌اند، همسو است. با توجه به نتایج پژوهش، ترس از شرم و خجالت، بیشترین اثر را بر رقابت‌طلبی داشته است. بدیهی است که ورزشکاران زن ترس از شکست بیشتر و رقابت‌طلبی کمتری را نسبت به مردان ورزشکار تجربه کنند. ترس از داشتن آینده‌ای نامعلوم بیشترین اهمیت را در پیروزی‌گرایی و هدف‌گرایی داشته است.

به اعتقاد کراتی (۱۹۸۳) و ویلیس و لایان (۱۹۸۹)، انگیزش اجتناب از شکست در مقابل انگیزش پیشرفت قرار دارد و افزایش یک عامل می‌تواند کاهش دیگری را به دنبال داشته باشد. این پژوهشگران با مقایسه انگیزه‌های رقابت در بازیکنان تیم‌های فوتبال برنده و بازنده دریافتند که تیم‌های برنده انگیزه اجتناب از شکست بیشتری دارند و این انگیزه اثر مثبتی بر اجرا دارد. نوع تجربیات افراد و چگونگی تفسیر این تجربیات به میزان اهمیت تکلیف (تکلیف‌گرایی) و اهمیت خود (خودگرایی) در آن محیط اثر می‌گذارد. در این رابطه، نقش خودگرایی و تکلیف‌گرایی نیز اهمیت دارد. در محیط‌های خودگرا، بازیکنان بر این باورند که مربی اشتباهات آنان را به دقت ارزیابی می‌کند. براساس نظریه پیشرفت دودا (۱۹۹۳)، ورزشکارانی که اهداف

1. Cratty

2. Willis & Layan

یافته‌های این پژوهش نشان داد که ورزشکاران رشته‌های انفرادی رقابت‌طلب‌تر و هدف‌گراتر هستند و ورزشکاران رشته‌های تیمی پیروزی‌گراتر هستند. زنان و ورزشکاران رشته‌های تیمی نسبت به مردان و ورزشکاران رشته‌های انفرادی ترس از شکست بیشتری دارند. پیشنهاد می‌شود که به این عوامل روحی و روان‌شناختی با توجه به جنسیت ورزشکاران و نوع رشته ورزشی به‌ویژه در فصل مسابقات بیشتر توجه شود و با بهره‌مندی از نظرهای روان‌شناسان ورزش و استفاده از روش‌های مداخله‌ای مناسب به تقویت نقاط ضعف بازیکنان پرداخته شود؛ بدین ترتیب، علاوه بر حفظ سلامت روان ورزشکاران و فشارهای روحی کمتر، به نتایج بهتری در رقابت‌های ورزشی دست خواهیم یافت. با توجه به اینکه هیچ پژوهشی بدون محدودیت نیست، یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر تعمیم‌ندادن یافته‌ها به جامعه ورزشی در سطوح مختلف سنی است. همچنین، با توجه به اینکه در پژوهش حاضر پیش‌فرض استفاده از روش آماری تحلیل واریانس چندمتغیره رعایت نشد، پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های دیگر برای بررسی میزان اثرگذاری از روش آماری تحلیل واریانس چندمتغیره، تحلیل مسیر و همچنین، با بررسی مبانی نظری از مدل‌سازی استفاده شود. یکی از عواملی که می‌تواند بر شرایط روحی و روانی ورزشکاران اثرگذار باشد، زمان تکمیل پرسش‌نامه‌ها است. در پژوهش حاضر، ورزشکاران همه پرسش‌نامه‌ها را در فصل مسابقات تکمیل کرده‌اند؛ حال آنکه مقایسه حالات روانی ورزشکاران در فصول مختلف و سطوح رقابتی متفاوت نیز می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در این زمینه ارائه دهند.

تکلیف‌گرایی را برای خود تعیین می‌کنند، توانایی ادراکی و اعتمادبه‌نفس بیشتری دارند و از شکست نمی‌ترسند؛ در صورتی که افرادی که اهداف نتیجه‌گرا را انتخاب می‌کنند (عملکرد خود را با دیگران مقایسه می‌کنند)، اعتمادبه‌نفس کمتری دارند، از مبارزه اجتناب می‌کنند و از شکست می‌ترسند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ورزشکاران در سطوح بالای رقابت، انگیزه تکلیف‌گرایی بیشتری دارند (ناتانائیل، ۲۰۱۷). جو انگیزشی در محیط خودگرا سبب می‌شود که بازیکن تصور کند اگر تیم متحمل شکستی شود، مربی آن را متوجه وی می‌داند و در نتیجه، انگیزش اجتناب از شکست در وی پدید می‌آید و تقویت می‌شود؛ حال آنکه اگر فرد با تمرکز به وظیفه بازی کند، مطمئناً شاهد نتایج بهتر و بازی مؤثرتری خواهیم بود (استوارت و میرس، ۲۰۰۴). از نظر کراتی (۱۹۸۳)، بازیکنانی که تمایل و گرایش به اجتناب از شکست دارند، سعی و تلاش کمتری را در تمرین و بازی از خود به‌نمایش می‌گذارند. در رقابت‌های ورزشی، اجتناب از شکست در مقابل انگیزش پیشرفت و تلاش برای دستیابی به پیروزی قرار می‌گیرد. ورزشکاری که گرایش به اجتناب از شکست را بروز می‌دهد، خلاقیت خود را از دست می‌دهد و برای انجام حرکت ماهرانه از خود جسارت نشان نمی‌دهد. این شرایط مانع بزرگی را برای رسیدن به موفقیت و پیروزی بر سر راه ورزشکار قرار می‌دهد. نظریه پردازان انگیزه پیشرفت (برنی، بوردیک و تیوان، ۱۹۶۹) اعلام کردند که ترس از شکست، افراد را برای اجتناب از داخل شدن به موقعیت‌های پیروزی تحریک می‌کند؛ زیرا، آن‌ها به دنبال اجتناب از نتایج منفی و تجربه شکست هستند.

منابع

1. Abdoli, B., Ahmadi, N., Azimzadeh, E., & Afshari, J. (2002). Determining the reliability and validity of fear of failure assessment questionnaire. *Motor Growth and Learning*, 12, 37-48.
2. Alisson, L. (2000). The relationship between genders. Type of contribution and type of sport on level of competitiveness. Available at: [Accessed].
3. Anshel, M. H. (1991). Causes for drug abuse in sport: A survey of intercollegiate athletes. *Journal of sport Behavior*, 14, 238-307.
4. Asgari, M. (2006). Describing and comparing achievement motivation of women and men student athletes in governmental Universities. (Unpublished master's Thesis). Shahid Beheshti University, Tehran.
5. Atash Daman, G. R. (2009). Accountability in elementary school students. Newspaper Ettelaat. Available at: [Accessed].
6. Bahram, A., Shafizadeh, M., Khalaji, H., & Industrialists, A. (2003). Determination of reliability and reliability. Available at: [Accessed].
7. Sportswriting Questionnaire. Institute of Physical Education and Sport Sciences. Available at: [Accessed].
8. Birney, R. Burdick, H., & Teevan, R. (1969). Fear of failure. New York: Van Nostrand.
9. Conroy D. E., Jason P. W., & Jonathan N. M. (2002). Multidimensional fear of failure measurement: The performance failure appraisal inventory. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14, 76-90.
10. Conroy, D. E., & Elliot, A. J. (2004). Fear of failure and Achievement Motivation Goals in sport: Addressing the issue of the chicken and the egg. *Anxiety, Stress, & Coping*, 17, 271-286.
11. Correia, M., Rosado, A., Serpa, S., & Ferreira, V. (2017). Fear of failure in athletes: gender, age and type of sport differences. *Revista Iberoamericana de Psicología Del Ejercicio y el Deporte*, 12(2),
12. Cratty, B. J. (1983). Psychology in contemporary sport. Guidelines for coaches and Athletes. Englewoods. NJ: prentice Hall.
13. Duda, J. L. (1992). Motivation in sport settings: A goal perspective approach. In G.C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 57-92). Champaign, IL: Human Kinetics.
14. Daniels, E., Sincharoen, S., & Leaper, C. (2005). The Relation between sport orientation and athletic identity among adolescent girl and boy athletes. *Journal of sport Behavior*, 28, 4,
15. Elliot, A. J., & Church, M. A. (1997). A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 218-232.
16. Emmanouil, K. (2001). Sport orientation and goal perspective of wheelchair athletes. *Human Kinetics Publisher*, 19, 304-315.
17. Fouladiyan, J., Sohrabi, M., Hoseini, S. R., & Farsi, A. (2009). Relation of the motivation of sport participation with athletic athletics. *Journal of Olympiad Olympics*, 4(17), 29-39. (In Persian).
18. Gacar, A. (2013). Examination of sport-specific achievement motivation level of super league handball players in universities. *European journal of Experimental Biology*, 3(1), 181-184.
19. Gill, L. (1988). *Gender difference in competitive orientation and sport participation*. Sport psycho. 145-159.
20. Gill, L. (2000). Psychological Dynamic of sport Exercise. *Human Kinetics*. 8, 103-115.

21. Holden, S. L., Pugh, S. F., & Schwarz, N. A. (2017). Achievement motivation of collegiate athletes for sport participation. *International Journal of Sports Science*, 7(2), 25-28.
22. Hosek, V., & Man, F. (1989). Training to reduce anxiety and fear in top athletes. In D. Hackfort & C.D. Spielberger (Eds.), *Anxiety in sport: An international perspective* (pp. 247-259). New York: Hemisphere Publishing Corporation.
23. Jamshidi, A., Bagherzadeh, F., Arab Ameri, E., & Rastegar, A. (2006). Comparing sports orientation of athletes participating in the eighth student sport Olympiad. *Harkat*, 29, 19-10. (In Persian).
24. Jiteshwar, P. (2013). Comparative study of the sports achievement motivation between male and female school basketball players. *Journal of Humanities and Social Science*, 7(2), 23-26.
25. Khan, Z., Haider, Z., & Ahmed, N. (2011). A study of achievement motivation of university level male and female players. *Entire Research*, 3(1), 81-82.
26. Lata, J. (2006). An analysis of goal achievement orientation and sport morality levels of division I-A non-revenue collegiate athletes (Doctoral dissertation).
27. Maleki, B., & Mohammadzadeh, H. (2010). The study of the relationship between fear of success and the motivation for sport in successful and unsuccessful athletes. *Research in Sports Sciences*, 5, 75-88. (In Persian).
28. Nathanael, C. H. (2017). Assessing objective achievement motivation in elite athletes: A comparison according to gender, sport type, and competitive level. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15 (5), 1-13.
29. Nicholls, J. G., & Miller, A. T. (1984). Development and its discontents: The differentiation of the concept of ability. In J. G. Nicholls (Ed.), *Advances in Motivation and Achievement*, (Vol. 3) (pp.): JAI Press Greenwich, CT.
30. Page, S. J. O., Conner, F. A., & Wayda, V. K. (2000). Exploring competitive orientation in a group of athletes participating in the 1996. *Paralympics Trials Perceptual and Motor Skill*, 91, 491-502.
31. Passer, M.W. (1984). Competitive trait anxiety in children and adolescent. *Psychological Foundation of sport. IL: Human Kinetics*. 130-143.
32. Ramezani Nejad, R., Sadeghi, A., Ofoghi, N., & Khaleghi Arani, H. (2005). Comparison of sports orientation of athlete students of Guilan University. *Harkat*, 24, 59-72. (In Persian).
33. Sagar, S. S., Busch, B. K., & Jowett, S. (2010). Success and failure, fear of failure, and coping responses of adolescent academy football players. *Journal of Applied sport psychology*. 22, 213-230.
34. Sagar, S. S., & Jowett, S. (2010). Validation of a multidimensional measure of fear of failure in a British sample: The performance failure Appraisal Inventory (PFAI). *International Journal of Coaching Science*, 4(1), 49-63.
35. Sagar, S. S., Lavallee, D., & Spray, C. M. (2007). Why young elite athletes fear of failure: consequences of failure. *Journal of Sport Sciences*, 25(11), 117-118.
36. Sagar, S. S., & Jowett, S. (2012). The effect of age, gender, sport type and level on athletes fear of failure: Implications and recommendation for sport coaches. *International Journal of Coaching Science*, 6(2), 61-82.
37. Shojaei Mehr, M. T. (2005). Comparison of competitive motivation among individual and individual athletes in West of Mazandaran Province. (Unpublished master s thesis). Islamic Azad University, Karaj Branch.

38. Shojaei, M., Khbiri, M., & Haji Qasim, A. (2007). Description of the motivational traits of the elite football players of Iran. *Journal of Olympiad*, 2(15), 29-38. (In Persian).
39. Singh, B. B., Singh, B., & Singh, O. (2010). Achievement motivation and locus of control of university level individual and team sport players a prognostic study. *Journal of physical Education and Sports Management*, 1(3), 33-36.
40. Stewart, C., & Meyers, M. C. (2004). Motivation trait of elite young soccer players. *Physical Educator*, 61(4), 213-219.
41. Stoeber, J., & Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Journal of Personality and Social Psychology Review*, 10, 295° 319.
42. Willis, J. D., & Layan, B. (1989). A validation study of sport-related motive scales. *Journal of Applied Research in Coaching and Athletic*, 3, 229-307.
43. Weinberg, R. S., & Gould, D. (2007). Foundations of sport and exercise psychology (4th ed). Human Kinetics, Champaign, IL, United States.
44. Wigfield, A. (1994). Expectancy-value theory of achievement motivation: A developmental perspective. *Educational Psychology Review*, 6(1), 49-78.
45. Yousefi, B. (2013). Gender equity in competitive sports. *New Approaches to Sport Management*, 1(2), 31-42.

استناد به مقاله

امیریان، م.، حجازی دینان، پ.، و رحیمیان مشهدی، م. (۱۳۹۷). تأثیر جنسیت و نوع رشته ورزشی بر انگیزش پیشرفت و ترس از شکست در ورزشکاران نخبه تیمی و انفرادی. مجله مطالعات روان‌شناسی ورزشی، شماره ۲۵، ص. ۴۸-۱۳۱. شناسه دیجیتال: 10.22089/spsyj.2018.4206.1437

Amiryan, M., Hejazi Dinan, P., & Rahimian Mashhadi, M. (2018). The Effects of Gender and Sport Type on Achievement Motivation and Fear of Failure of Elite Athlete in Team-Sport and Individual-Sport. *Journal of Sport Psychology Studies*, 25; Pp: 131-48. In Persian. Doi: 10.22089/spsyj.2018.4206.1437

The Effects of Gender and Sport Type on Achievement Motivation and Fear of Failure of Elite Athlete in Team-Sport and Individual-Sport

Maryam Amiryani¹, Parisa Hejazi Dinan²,
and Maryam Rahimian Mashhadi³

Received: 2017/09/02

Accepted: 2018/05/20

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effects of gender and sport type on achievement motivation and fear of failure in elite athletes. Two hundred athletes competing nationally or internationally with 5-7 years of experiences, enrolled in the study based on convenience and purposive sampling method. The Sport Orientation and Appraisal Questionnaires were filled out. Data were analyzed using t-test, Pearson correlation coefficient and multivariate regression. Results showed male athletes are more competitive, while female athletes are more goal-oriented. Female and athletes in team sports experience more fear of failure compared with male and individual sports athlete. Team sport athlete have more desire of victory while individual sports athlete are more competitive and goal-oriented. Based on the results, different factors can influence achievement motivation and fear of failure. Psychological intervention is recommended especially for female and team sports athlete to promote achievement motivation and control fear of failure.

KeyWord: Achievement Motivation, Fear of Failure, Team Sports, Individual Sports, Gender

---

---

1. Master of Motor Behavior, Alzahra University

2. Assistant professor in Motor Behavior, Alzahra University

(Corresponding Author)

Email:parisahejazi@alzahra.ac.ir

3. Assistant professor in Motor Behavior, Alzahra University